

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune a
TIPOGRAFIA DIECESANA în ARAD.

Un monument.

Paul Tempea, o marcantă figură preotească din Banat, a încetat din viață. Ca preot s'a distins prin zelul său pastoral și prin probitatea vieții sale casnice.

Biserica l'a distins cu titlul de vicar proto-popesco și l'a chemat la catedra teologică din Arad. Sufletul său însă a dorit liniștea familiară. Toracul eră familia lui cea mai estinsă și casa părintească familia proprie.

Și într'una și în alta stăpânea duhul păcii. Și acel duh a împodobit bisericile și școlile frumoase din Torac, spre mărirea lui Dumnezeu și a neamului românesc; iar casa părintească, în care doi preoți octogenari: Tempea, cel bătrân, tatăl răposatului și părintele Suci, tatăl doamnei, cei ce zi de zi își făceau vizitele reciproc, erau cu drag serviți la bătrânețele lor de fiu și fiică, respective ginere și noră, totul își făcea impresia unei familii sfinte. Cultul iubirii de biserică și neam eră hrana sufletească a acestei senile familii.

Doamna Anastasia Tempea, preoteasa acestui sanctuar familiar, rămasă singură în văduvie, imediat ridică peste mormântul adoratului soț și părinți monumentul peren al iubirii de biserică și neam: 40.000 coroane dăruiește fondului pentru înființarea episcopiei în Timișoara; 40.000 coroane pentru alumneul ortodox-român din Timișoara și 2000 pentru parohia Toracului.

Ne închinăm înaintea acestui monument ridicat memoriei amicului nostru și mării neamului românesc, de generoasa doamnă, Anastasia Tempea născută Suci, care »partea cea mai bună și-a ales« pentru eternizarea numelui ce poartă.

Jertfa și rugăciunile sunt centrul cultului. Jertfa s'a-adus din prisosință, posterității îi rămân rugăciunile pentru sufletele celor ce au adus jertfa. Doamna Tempea n'a rămas singură, ea a devenit mama copiilor săraci, suplinește providința divină pe pământ și a pus piatră fundamentală la noua cetate sfântă ce se planuiește în Timișoara.

Și noi, Românii, primim astăzi nu numai o moștenire pentru întărirea așezămintelor noastre bisericești și culturale, ci primim și o întărire a credinței, că sentimentul de conservare atât de pronunțat la poporul nostru își are rădăcinile sale în familie, unde este cultivat de către femeia română. Și aceasta întărire a credinței este un neprețuit capital moral pentru noi, căci ne învață să purificăm moravurile familiare, să sfințim viața familiară și prin jertfe să concurgem la întărirea așezămintelor înființate pentru educarea femeii române.

Puterea noastră este în noi; să ne cultivăm dar familiile în sprijinul bisericii noastre naționale și vom avea viață de veci, precum vecinică este ea întru instituțiunile ei dumnezeiești. Tot universul e un șir de schimbări, această espică schimbarea instituțiunilor omenești, numai Dumnezeu este acelaș, în eternitate neschimbat existând, ca și un prezent infinit, în biserică sa, prin darurile sale sanctificatoare, cari ca și un izvor viu, vecinic revarsă lumina înțelepciunii și a iubirii de oameni prin »cei ce stau în casa Domnului«. Fundațiunile, câte s'au făcut în sinul bisericii ortodoxe-române dela epoca Șagunaiană încoace, sunt dovadă, că viu este sentimentul iubirii de neam în biserică ortodoxă română și el ne dă roadă multă, căci scris este: »dragostea toate le împlinește«.

R. Ciorogariu.

Introducerea noului protoprezviter al tractului Peșteș.

Prin trecerea în binemeritata penziune a protoprezviterului Teodor Filip, scaunul acestuia a devenit vacant; iar acum, după premergerea condițiilor și formelor legale, a fost îndeplinit, Luni la 22 Octombrie v. c. prin instituirea canonică alui *Alexandru Muntean*, fost paroh în Cherechiu.

La datul indicat, și anume în decursul liturghiei, oficiate în biserica parohială din *Tinod* de parohul *Velentei*, *Andrei Horvath*, ca comisar consistorial, asistat de noul protoprezviter și de parohul *Bratcei Ștefan Domocoș*, fost administrator protopopesesc, a avut loc, între formalitățile obicinuite, instalarea.

Remarcăm cu deosebire demnitatea, cu care a decurs d'a ntregul instalarea.

După ce comisarul consistorial a adresat întâi în genere o alocuțiune potrivită către cei prezenți, celind apoi circularul P. S. Sale Domnului Episcop adresat clerului și poporului din tract, precum și singhelia, — se adresează noului protopop, punându-i la inimă soarta tractului în genere și dându-i povețe, pentru împlinirea misiunii, spre a promova binele obștesc, iar la urmă îi predă sigilul oficiului protoprezviteral și singhelia dela arhieru, între viile aclamări ale celor prezenți.

La rândul său, noul protopop urcă amvonul pentru a-și desfășura cuvântarea-program. Era momentul încordatei așteptări din partea tuturor, de a afla »credenul« fiitoarei activități a noului șef tractual.

Cuvântarea, pătrunsă de emoțiune la tot cuvântul, a făcut adâncă impresie de bine asupra ascultătorilor mișcați și ei, până la lacrimi unevori, prin fondul și predarea cuvântării. (O pun la dispozițiunea Onoratei Redacțiuni în întregime.)

Insufletește aclamări de »să trăiască« au acoperit »aminul« cu care s'a închiat cuvântarea program. Manifestația aceasta, deși de moment, dar mai ales comentarele favorabile ale tuturor celor prezenți, lasă a conchide la nădejdea de bine a tuturor, că tractul și-a aflat șeful dorit și demn.

După încheierea s. liturghii au urmat recepțiunile clerului tractual, condus de fostul administrator, și a învățătorimeii în frunte cu inv. *Ayram Igna* din *Ineu*. Cuvânt de iubire și încurajare a fost cuvântul, ce l-a adresat lor noul protopop, în casa parohului *G. Morărescu*.

Bucuria generală s'a reoglindat însă mai ales cu ocaziunea banchetului, dat în *Aleşd* în onoarea noului protoprezviter, nu numai în toastele

ridicate în onoarea P. S. Sale Dlui *Epp. diecezan*, a vicarului eppesc *V. Mangra*, a sărbătoritului și a altora din cei prezenți, fie ca reprezentanți ai tractului fie ca oaspeți veniți unii din depărtări, dar mai vârtos și prin telegramele sositile, de pela frunțași ai vieții noastre bisericesti și dela amici personali ai noului protopop, ca tot atâtea semne ale adheșiunii și ale nădejdelor de bine, legate de persoana acestuia.

Din adins ne oprim aci după espunerea făcută de astfel numai în liniamente generale, și dorim ca nădejtile de bine să începem a le vedea, rând pe rând și cât mai în curând, întrupa-

Cuvântul de instalare al protoprezviterului Alexandru Muntean.

*Venerate. D-le comisar consistorial!
Iubiți în Hristos frați!
Iubit popor!*

Cu darul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, în urma încrederii organelor chemate, răspunzând tuturor recerințelor legii, în cadrele constituțiunii noastre bisericesti, m'am prezentat aici pentru a luă asupra-mi sarcina apostoliei, în calitate de protoprezbiter al de Dumnezeu binecuvântatului tract al Peșteșului.

Adâncă smerenie cuprinde ființa mea în această ceas! Ochii sufletului, toate bătăile inimii mele se îndreaptă la Tronul Tatălui ceresc, alungând toată »sala imprudența și patima«, (*Clemente epist. I. c. Cor.*) pentru a primi darul sfântului Duh, — care pretutindenea fiind, să plinească, din vistierul bunătăților, slăbiciunile trupului, și dând viață hotărârilor mele celor pentru înălțarea noastră morală, să se sălășluiască în sânul nostru pacea bunăvoitoare și dragostea evangheliei Domnului.

Adâncă smerenie mă cuprinde și pentru cuvintele înțelepte, cari mi le-ați rostit acum cu atâta căldură, într'un elan atât de nobil de însuflețire, ca mandatar al P. S. Sale și V. C. par'că voind a-mi strecura în suflet convingerea, că numai întru ostenele lucrând, — o să pot răspunde cu vredicia chemării spre a satisface tuturor nădejdelor puse în modesta mea persoană.

Cum voi putea oare purta, alături de cinstea înaintării, îndoita sarcină, ce mi-se pune pe umeri, când chemat sunt a privi la cele cerești, pentru ca de acolo să i-u darul pentru cele pământesti? Cum voi slugi în altarul Domnului, cum voi pomeni cum voi lauda și preamări numele Lui, cum voi împreuna cu rugile confrăților preoți însoțite de ale iubitului popor din tractul Peșteșului, rugile mele, — ca să ne pătrundem cu toții de rostul ce-l avem în lume, de ființa noastră creștinească, de caracterul neamului nostru, pentru ca să plouă asupra tuturor ploaia darurilor, a

dela administrațiunea tipografiei diecezane, strada Révay Nr. 10, cât și dela librării, cu prețul de **40 fileri**.

La comande peste 10 exemplare 20% rabat expedate franco.

Se estinde **pe 15 coale** tipar garmond și cuprinde afară de partea calendaristică, calendar economic, șematismul mitropoliei gr.-or. rom. în general și al diecezei Aradului în special, cronologia pe anul 1906, sărbători și alte zile schimbăcioase, posturile, anotimpurile etc. Genealogia caselor domnitoare, târgurile din Ungaria și Ardeal, instrucțiuni postale și telegrafice etc. iar în partea literară:

Datini și obiceiuri la nuntă, de Petru Vancu. Din bătrâni de Maria Cioban. Din tuptele vieții de I. Groșorean. Românce dela Grivita de V. Alexandri. Cine a adus sărăcia în lume de Leon Tolstoi. Podul înalt de St. O. Iosif. Insula șerpilor de Carmen Sylva. Cine-i Nuhăm? de Th. D. Speranță. Boerașul de I. Pop Reteganul. Cântec de Maria Popovici. O zi de Duminecă la sate de P. Popa. Doine și Hore de Vasile Creșala. Povestiri de Gh. Tulbure, Plugarii de Octavian Foga. Din viața noastră de Petru E. Papp. Economie: Cultura cânepei, Protejarea păsărilor, Sfaturi economice, Sentințe, glume și anecdote. Inserate și reclame

Il recomandăm cu multă căldură tuturor oamenilor cu carte, căci în calendarul acesta pe lângă **preț de 40 fileri** află și o carte de lectură prețioasă și plăcută.

In depozitul

tipografiei diecezane gr.-or. române din Arad str.

Révay Nr. 10, se află următoarele cărți:

Convorbiri între un cercător și un incredințat, asupra ortodoxiei bisericești orientale, de Filaret mitropolitul Moscovei — prețul 1 cor.

„Abc”, carte de cetire pentru elevii clasei I de I. Moldovan, N. Ștefu, N. Boșcaiu, I. Groșorean, și P. Vancu, învățători, Ediția V-a cu ortografia academiei. Prețul 40 fil.

Carte de cetire, pentru elevii cl. a II-a de: Iuliu Groșoreanu I. Moldovan N. Boșcaiu, N. Ștefu, P. Vancu învățători, Ediția a III-a cu ortografia academiei. Prețul 40 fil.

A treia carte de cetire, pentru cl. superioare ale școlii populare de: N. Ștefu, I. Groșorean, I. Moldovan, N. Boșcaiu și P. Vancu, — ediția I cu ortografia academiei. Prețul 60 fil.

Istoriore religioase-morale și momente din viața lui Iisus I Carte de religie pentru școlile populare. ediția a III-a, de Dr. P. Barbu prețul 30 fil.

Istoriore biblice II carte de religie pentru școlile populare. aprobată de Ven. Conzistorii gr.-or rom. din Arad, Caransebeș și Oradea-mare, cu ortografia academiei. Ediția III-a de Dr. P. Barbu — 30 fil.

Istoriore bisericești III carte de religie pentru școlile populare. Aprobată de Ven. Conzistorii gr.-or. rom. din Arad, Caransebeș și Oradea-mare, cu

ortografia academiei. Ediția III de Dr. P. Barbu — 30 fil.

Catehism IV-a carte de religie pentru școlile populare, aprobată de Ven. Conzistorii din Arad, Caransebeș și Oradea-mare, cu ortografia academiei. Ediția V-a de Dr. P. Barbu — 40 fil.

Curs practic de limba maghiară pentru 6 clase ale școlilor primare de Iuliu Vuia. Aprobată de Ven. Conzistor din Arad. Cuprinzând: Exerciții de cetire; Intuițiune și Gramatică; precum și Elemente din Aritmetică, Geografie, Istorie și Constituție. — Prețul 60 fil.

Limba maghiară manual pentru elevii școlilor populare rom. partea I de Iuliu Groșorean, I. Moldovan, — 50 fil.

Limba maghiară, cartea a II-a pentru clasele superioare ale școlii populare de I. Groșorean și I. Moldovan — 50 fil.

Curs practic de Istoria literaturii române pentru școlile populare cu ortografia academiei de I. Stanca Inv. — 40 fil.

Exerciții intuitive în limba română și maghiară elaborat pe baza noului plan de învățământ de Ioan Vancu, cu ortografia academiei. Aprobat de Ven. Conzistor din Arad 50 fil.

Tâlcuiala Evangheliilor de fericitul Loga cu litere cirile nelegată 2 cor., legată 3 cor.

Din liturgica bisericești ortodoxe române pentru școlile medii și populare — 60 fil.

Geografia comitatului Arad pentru cl. III-a școlilor populare, scrisă de Damaschin Medrea. Manual aprobat de Ven. Conzistor din Arad și ilustrat cu mai multe figuri și hărți geografice — 70 fil.

Conspect săptăminal al materialului de învățământ propus în școala română populară de Ioan Vancu Inv. — 3 cor.

Colinzi și cantece populare culese de: T. Daul Inv. 50 fileri.

Rugăciunile școlărilor și Cantece bisericești pentru școlarii și școlărițele dela școlile populare române gr.-or. alese și întocmite de un prețin al școlărilor. cuprinzând 72 pagini. Ediția a III-a legat frumos. Prețul 40 fil.

Dumnezecești Liturgii ale sfinților Ierarhii: Ioan gură-de-aur, Vasilie cel Mare și Grigorie teologul, împreună cu rânduiala chemării Duhului sfânt. Legat în pele roșie — 10 cor.

Un Memoriu al lui Moise Nicoară (monografie istorică) de S. Secula profesor — 1 cor.

Statutul Organic al bisericești gr.-or rom. din Ungaria și Transilvania cu un Supliment — 50 fil.

Regulament pentru parohii în provincia mitropolită a bisericești ort. rom. din Ungaria și Transilvania — 20 fil.

Manual de cîntări bisericești sau **Octoichul mic** care cuprinde Rânduiala Vecerniei, Utreniei și a Liturgiei, cele opt glasuri pentru Dumineci, Podobiile, Polileul, Pripelele, Catavasiile, Irmoasele, Sfetiile și altele — 1 cor. 60 fil.

Molitvelnic cu litere cirile à 7 și 8 cor.

Cercetarea istorică bisericească despre *Damian* Mitropolitul Moldovei 1435—145. de George Aramă profesor la Seminarul Veniamin din Iași — 50 fil.

Acaftistul preasfintei Născătoare de D-zeu și alte rugăciuni, prețul legat 1 cor. 70 fil. În pele roșie legat 3 cor. 20 fil.

Ciaslov (Orologion) tipărit cu litere străbune, cu binecuvântarea I. P. S. Sale Domnului Ioan Mețianu Arhiepiscop al bisericii ort. rom. din Transilvania și Mitropolit al Românilor gr.-or. din Ungaria și Transilvania. Prețul 2 cor. 40 fil.

Legea despre „penzionarea învățătorilor“ tradusă și explicată de Blașiu Codreanu inv. — 1 cor.

Lecțiuni din Gramatica limbii române, pentru școlile populare de Ioan Ilica inv. — 30 fil.

Slujba sfințirii bisericii după două manuscrise din anii 1674 și 1757. Cu o prefață de V. Mangra 60 fileri.

Curs practic despre cultivarea pomilor și a frăgarilor lucrat după a lui Paul Göncki, pentru învățători și privați de Ioan Pop Reteganul inv. — 60 fil.

Eticheta, studiu social de: I. I. Ardelean paroh — 1 cor. 20 fil.

Fabulele lui D. Cihindeal de Ioan Russu, paroh — prețul 2 cor.

Compendiu de Geografia Universală pentru școlile medii și preparandiale de T. Ceontea profesor, Ediția II-a cu figuri originale intercalate în text — 3 coroane

Aritmetica generală și specială, manual didactic elaborat în usul preparanzilor (școalelor comerciale și medii, cum și a tuturor privaților) de Teodor Ceontea profesor. — 4 cor.

Florile inimii. Poezii de Isaia B. Bosco 1 cor 60 fil.

În lucrare și sub tipar:

A patra carte de cetire de N Boscaiu, I. Moldovan, I. Groșorean, N. Ștef și P. Vancu.

Gramatica română de Iosif Moldovan.

Economia de Iuliu Vuia.

Fizica de Iuliu Vuia.

Geometria de Iuliu Vuia.

Aritmetica de Iuliu Vuia.

Geografia de Iuliu Vuia.

Senegin contra tusei, răgușelei, durerii de pept, ofitei, tusei măgărești, catarului astmei, greutății de respirat, lungoarei și tuse, seci. **Vindecă sigur și repede.** Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Capsic unsoare. Contra durerii de oase, podăgrei, reumatismului, răceleur, durerilor de cap, dinți și nervi, precum și scrintiturilor. Cele mai îmbătrânite boale le vindecă. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Centarin. Contra morburilor de stomac, precum lipsa de apetit, mistuirea rea, catarul și aprinderea de stomac, greața și vomarea, sgărciurile cele mai grele. Leac sigur. Folosește și la curățirea sângelui. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Kaljodsarsaparil. Mijloc escelent pentru curățirea sângelui la morburi secrete **1 sticlă 2 cor.**

Laxbonbons. Închiderea scaunului e cauza diferitelor morburi, precum palpitarea de inimă, amețeli, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de încheierea scaunului numai decât să comandeze **Laxbonbons** zaharele purgative, plăcute și dulci la luat. Prețul **1 cor.**

Chimicale, drogoue, legături și bandagerie chirurgice. Instrucție pentru prepararea diferitelor vinarsuri, liqueruri, rom și altele. Tee russice, parfumuri, săpunuri, crem escelent pentru față de mâni. Articole cosmetice, oleu pentru păr. Esență pentru picatul și întărirea părului. Apa de gură și dinți precum și praf. Orice fel de articol din bransă. Toate foarte ieftine. Faceți întrebare și Vă veți convinge **9—10**

Cornel Demeter

apotecar în Szászváros, iskola-utca 46.

Cancelaria arhitectului român

Ioan Niga

ARAD, Strada József főherceg-út Nr. 1.

(lângă „Victoria“).

Pregătește planuri și specificări de spese pentru edificii publice și private, primește lucrări în sfera arhitecturii mai înalte, cenzurări, colaudări. Ca specialist în ritul nostru oriental edifică și restaurează bisericile în mod artistic, din care căuză îl recomandăm în deosebi dlor parohi. Trimite planuri, schițe, specificări și servește în lucrări arhitectonice cu deslășiri gratuite.

37—58